

โครงการพัฒนานโยบายเพื่อการขยายผลการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการใช้ประโยชน์ เพื่อการพัฒนาจาก
กรอบเขตการค้าเสรี BIMSTEC ของประเทศไทย
โดย คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักการและเหตุผล

- BIMSTEC คือกรอบความร่วมมือที่มีความใกล้ชิดมากที่สุดกับประเทศไทย ทั้งในมิติ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ภาษา และศาสนา
- BIMSTEC คือตลาดขนาดใหญ่ของประชากรขนาด 1.5 พันล้านคน มีขนาดเศรษฐกิจที่มีมูลค่ารวมสูงมากกว่า 3.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูง (Emerging Economies)
- BIMSTEC คือ แกนกลางในยุทธศาสตร์ Indo-Pacific

วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจและประเมินสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับพัฒนาการของกรอบเขตการค้าเสรี BIMSTEC และเพื่อประเมินศักยภาพและโอกาสการพัฒนา ทั้งด้านการค้าและการลงทุน รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงในพื้นที่ที่กรอบเขตการค้าเสรี BIMSTEC ครอบคลุม

เพื่อส่งเสริมการยกระดับการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และการใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาจากกรอบเขตการค้าเสรี BIMSTEC ของประเทศไทย

เพื่อส่งเสริมบทบาทของกรอบเขตการค้าเสรี BIMSTEC ต่อการพัฒนาประเทศสมาชิกและภูมิภาค

เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อภาพรวมของพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งของประเทศไทยและประเทศสมาชิก BIMSTEC

เพื่อนำผลการศึกษาวินิจฉัยมาใช้ประกอบการดำเนินการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมฝึกอบรม ประชุมวิชาการ และสัมมนาวิชาการ ของสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) และของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-อนุภูมิภาคอ่าวเบงกอล และ BIMSTEC

1986 Rajiv Gandhi นายกรัฐมนตรีอินเดียคนแรกที่เดินทางเยือนไทย พร้อมกับแนวคิดที่จะปูทางไปสู่นโยบาย ‘มองตะวันออก’ (Look East Policy) สอดรับกับนโยบายของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เปลี่ยนสนาทรบเป็นสนาการค้า และนโยบาย ‘มองตะวันตก’ (Look West Policy)

1997 ไทยต้องการเป็นศูนย์กลางความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สร้างความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน เทคโนโลยี การคมนาคม การสื่อสาร พลังงาน การท่องเที่ยว และประมง เสนอกรอบความร่วมมือ Bangladesh – India – Sri Lanka – Thailand Economic Cooperation (BISTEC)

ธันวาคม 1997 เมียนมาเข้าร่วมกรอบความร่วมมือ Bangladesh – India – Myanmar - Sri Lanka – Thailand Economic Cooperation (BIMSTEC)

2002 ริเริ่มแนวคิดจัดตั้งเขตการค้าเสรี BIMSTEC ในการประชุม BIMSTEC Ministerial Meeting ครั้งที่ 5 ณ กรุงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา

2003 เนปาลและภูฏานเข้าเป็นสมาชิก BIMSTEC และได้เปลี่ยนชื่อกรอบความร่วมมือเป็น ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (The Bay of Bengal Initiative for Multi-Sector Technical and Economic Cooperation : BIMSTEC)

พัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-อนุภูมิภาคอ่าวเบงกอล และ BIMSTEC

2004 1st BIMSTEC Summit, BIMST-EC Declaration, Bangkok, 31 July 2004

2004 ลงนามในกรอบเขตการค้าเสรี และ จัดตั้งคณะกรรมการการเจรจาการค้า BIMSTEC (BIMSTEC Trade Negotiating Committee: BIMSTEC TNC) เพื่อจัดทำกรอบเขตการค้าเสรี BIMSTEC (Framework Agreement on the BIMSTEC Free Trade Area) ในการประชุม BIMSTEC Ministerial Meeting ครั้งที่ 6 ณ จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย ครอบคลุมกรอบการเจรจา 3 สาขาหลัก ได้แก่ การค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน

2008 the 2nd BIMSTEC Summit Meeting, New Delhi, India ขยายกรอบความร่วมมือ จากเดิม 6 ด้าน คือ trade, technology, energy, transport, tourism และ fisheries โดยมีความร่วมมือเพิ่มเติมด้าน agriculture, public health, poverty alleviation, counter-terrorism, environment, culture, people to people contact และ climate change

2014 the 3rd BIMSTEC Summit, Nay Pyi Taw, Myanmar จัดตั้งสำนักเลขาธิการ BIMSTEC ณ กรุงธากา ประเทศบังกลาเทศ โดยมี Sumith Nakandala จากศรีลังกาเป็นเลขาธิการ BIMSTEC

พัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-อนุภูมิภาคอ่าวเบงกอล และ BIMSTEC

2015 การประชุม BIMSTEC TNC ครั้งที่ 20 ณ จังหวัดขอนแก่น ได้มีข้อตกลงให้แต่ละประเทศสมาชิกเตรียมการเพื่อนำเสนอ รายการสินค้าที่สามารถทำการลดอัตราภาษีศุลกากรระหว่างกันได้ ในลักษณะ Negative List แต่อย่างไรก็ตามข้อตกลงการค้าเสรี BIMSTEC ยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ ทั้งนี้เนื่องจากความวุ่นวายทางการเมืองในประเทศศรีลังกา และประเทศอินเดียเองก็ขอถอนตัวจาก BIMSTEC TNC

2017 พิจารณาร่างข้อตกลง BIMSTEC Coastal Shipping Agreement เพื่อสนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้การขนส่งทางทะเลในบริเวณใกล้ชายฝั่ง (20 ไมล์ทะเลจากชายฝั่งของประเทศสมาชิก) เกิดขึ้นอย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

2018 the 4th BIMSTEC Summit, Kathmandu, Nepal ปฏิรูปเปลี่ยนแปลงโครงการและวิธีการดำเนินงานของสำนักเลขาธิการ BIMSTEC และกำหนดกรอบความร่วมมือ BIMSTEC ให้ครอบคลุมมิติดังนี้ Poverty Alleviation, Transport and Communications (Connectivity), Trade and Investment, Counter Terrorism and Transnational Crime, Environment and Disaster Management, Climate Change, Energy, Technology, Agriculture, Fisheries, Public Health, People-to-People Contacts, Cultural Cooperation, Tourism, Mountain Economy, Blue Economy

BIMSTEC Trade Negotiation Committee (TNC)

1. คณะทำงานด้านกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (Working Group on Rules of Origin)
2. คณะทำงานด้านการค้าบริการ (Working Group on Trade in Services)
3. คณะทำงานด้านการลงทุน (Working Group on Investment)
4. คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย (Working Group in Legal Experts)
5. คณะทำงานด้านความร่วมมือศุลกากร (Working Group on Customs Cooperation)
6. คณะทำงานด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า (Working Group on Trade Facilitations)

BIMSTEC FTA

1. Agreement on Trade in Goods of the Framework Agreement on the BIMSTEC FTA
2. Agreement on Trade in Services of the Framework Agreement on the BIMSTEC FTA
3. Agreement on Investment of the Framework Agreement on the BIMSTEC FTA
4. Agreement on Cooperation and Mutual Assistance in Customs Matters for the BIMSTEC FTA
5. Agreement on Rules of Origin and Operational Certification Procedures for the BIMSTEC FTA
6. Agreement on Trade Facilitation for the BIMSTEC FTA
7. Protocol to amend the Framework Agreement on the BIMSTEC FTA

BIMSTEC Agreement on Trade in Goods

แบ่งการลดภาษีสินค้าออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

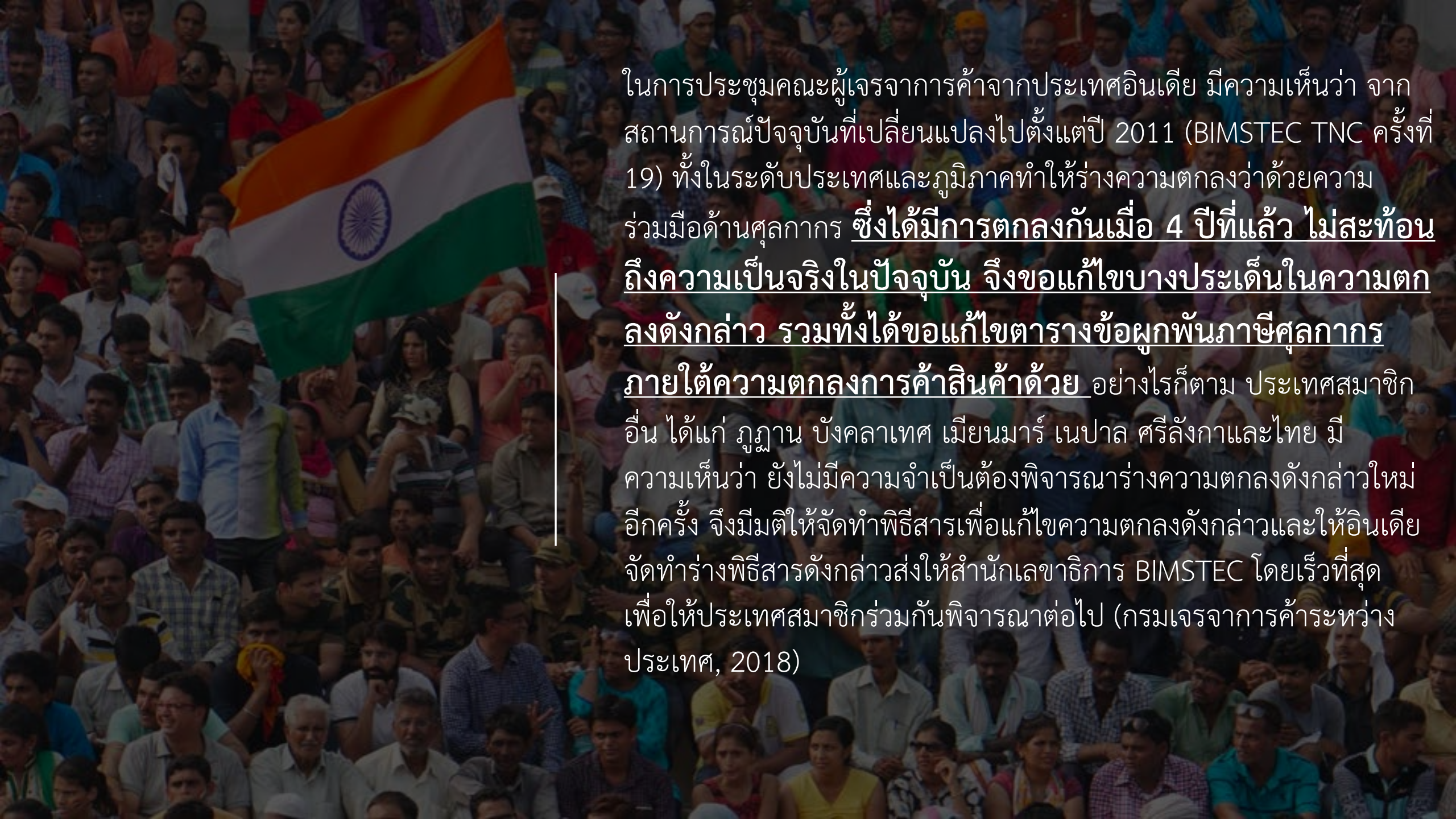
- 1. Positive List Approach แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มสินค้า ได้แก่
 - 1. Fast Track (FT)
 - 2. Normal Track (Normal Elimination (NTE) /Normal Track Reduction (NTR)) ซึ่งจะเป็นการลดภาษีจากอัตรา MFN โดยประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries: LDCs อันได้แก่ บังคลาเทศ ภูฏาน เมียนมา เนปาล) จะได้รับความยืดหยุ่นมากกว่าในแง่ระยะเวลาการลดภาษี และการได้รับลดหย่อนภาษีที่เร็วกว่าจากประเทศกำลังพัฒนา (อินเดีย ศรีลังกา ไทย)
- 2. Negative List Approach กำหนดให้มีสินค้าจำนวนหนึ่งที่ไม่นำมาลดภาษี (Negative List: NL) ภายใต้เขตการค้าเสรีได้แต่จะต้องกำหนดเพดานจำนวนรายการสินค้าที่จะไม่นำมาลดภาษี โดย LDCs สามารถขอให้ประเทศกำลังพัฒนาพิจารณาลดภาษีเป็นการเฉพาะ (Derogation) สำหรับสินค้าส่งออกสำคัญของ LDCs

กลุ่มสินค้า	สัดส่วนรายการสินค้าที่มีการลดภาษีเทียบกับรายการสินค้าทั้งหมด	จำนวนรายการสินค้าที่นำมาลดอัตราภาษี (HS Code 2012)	อัตราภาษีสุดท้าย
กลุ่มเร่งลดภาษี (FT)	10%	505	0%
กลุ่มลดภาษีปกติ (NTE)	48%	2,425	0%
กลุ่มลดภาษีปกติ (NTR)	19%	960	1-5%
กลุ่มไม่ลดภาษี (NL)	23%	1,162	ไม่มีการลดภาษี
ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2018)			

ผลการประชุม BIMSTEC TNC ครั้งที่ 20

โดยผลการประชุม BIMSTEC TNC ครั้งที่ 20 ที่ประชุมได้หารือเพื่อหาข้อสรุปในเอกสาร 4 ฉบับ เพื่อให้สามารถลงนามเอกสารในการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจและการค้าที่บังคลาเทศ ได้แก่

1. ร่างความตกลงการค้าสินค้า (Agreement on Trade in Goods)
2. ร่างความตกลงว่าด้วยกระบวนการและกลไกระงับข้อพิพาท (Agreement on Dispute Settlement Procedures and Mechanism)
3. ร่างพิธีสารแก้ไขกรอบความตกลงการค้าเสรี BIMSTEC (Protocol to Amend the Framework Agreement on the BIMSTEC FTA)
4. ร่าง ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านศุลกากร (Agreement on Cooperation and Mutual Assistance in Customs Matters for BIMSTEC FTA)

A large crowd of people is gathered at a public event. In the foreground, the Indian national flag is prominently displayed. The crowd consists of people of various ages and ethnicities, many of whom are looking towards the right side of the frame. The background is slightly blurred, emphasizing the crowd and the flag.

ในการประชุมคณะผู้เจรจาการค้าจากประเทศอินเดีย มีความเห็นว่า จาก
สถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่ปี 2011 (BIMSTEC TNC ครั้งที่
19) ทั้งในระดับประเทศและภูมิภาคทำให้ร่างความตกลงว่าด้วยความ
ร่วมมือด้านศุลกากร ซึ่งได้มีการตกลงกันเมื่อ 4 ปีที่แล้ว ไม่สะท้อน
ถึงความเป็นจริงในปัจจุบัน จึงขอแก้ไขบางประเด็นในความตก
ลงดังกล่าว รวมทั้งได้ขอแก้ไขตารางข้อผูกพันภาษีศุลกากร
ภายใต้ความตกลงการค้าสินค้าด้วย อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิก
อื่น ได้แก่ ภูฏาน บังคลาเทศ เมียนมาร์ เนปาล ศรีลังกาและไทย มี
ความเห็นว่ายังไม่มีความจำเป็นต้องพิจารณาร่างความตกลงดังกล่าวใหม่
อีกครั้ง จึงมีมติให้จัดทำพิธีสารเพื่อแก้ไขความตกลงดังกล่าวและให้อินเดีย
จัดทำร่างพิธีสารดังกล่าวส่งให้สำนักเลขาธิการ BIMSTEC โดยเร็วที่สุด
เพื่อให้ประเทศสมาชิกร่วมกันพิจารณาต่อไป (กรมเจรจาการค้าระหว่าง
ประเทศ, 2018)

กลุ่มเร่งลดภาษี (FT)	อินเดีย ศรีลังกา ไทย	บังคลาเทศ ภูฏาน เมียนมา เนปาล
อินเดีย ศรีลังกา ไทย	1/7/2016 – 30/6/2019	1/7/2016 – 30/6/2017
บังคลาเทศ ภูฏาน เมียนมา เนปาล	1/7/2016 – 30/6/2021	1/7/2016 – 30/6/2019
กลุ่มลดภาษีปกติ (NTE/NTR)	อินเดีย ศรีลังกา ไทย	บังคลาเทศ ภูฏาน เมียนมา เนปาล
อินเดีย ศรีลังกา ไทย	1/7/2017 – 20/6/2022	1/7/2017 – 20/6/2020
บังคลาเทศ ภูฏาน เมียนมา เนปาล	1/7/2017 – 20/6/2027	1/7/2017 – 20/6/2025
ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2018)		

อย่างไรก็ตามภายหลังการประชุมคณะกรรมการเจรจาการค้า (BIMSTEC TNC) ครั้งที่ 20 ณ จังหวัดขอนแก่น คณะเจรจาฯ ของประเทศอินเดีย ก็ขอไม่เข้าร่วมการประชุม BIMSTEC TNC อีกต่อไป เนื่องจาก ต้องการแก้ไข PSRs สำหรับสินค้า 147 รายการ ที่ได้ข้อสรุปจากการประชุมครั้งที่ 19 ในปี 2011 เนื่องจากรายการดังกล่าวที่ได้สรุปไปแล้วนั้น ไม่สอดคล้องกับนโยบายการค้าของรัฐบาลอินเดียในปัจจุบัน โดยอินเดียจะจัดทำข้อคิดเห็นในรายการดังกล่าวและส่งให้สำนักงานเลขาธิการ BIMSTEC เพื่อส่งให้ประเทศสมาชิกอื่นๆ พิจารณาต่อไป (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2018)

ข้อตกลงการค้าบริการ

- ข้อตกลงการค้าบริการ ที่ประชุม BIMSTEC TNC ครั้งที่ 20 หรือร่างความตกลงการค้าบริการโดยพิจารณาจากร่างข้อตกลงที่เสนอโดยอินเดีย ซึ่งเป็นประเทศที่ต้องการเปิดเสรีการค้าบริการมากที่สุด โดยสามารถสรุปข้อบทได้เพิ่มเติมอีกจำนวน 4 ข้อบท ได้แก่ Objectives, General Exception, Security Exception และ Recognition (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2018)

ข้อตกลงด้านการลงทุน

- ประชุมหารือรายละเอียดของข้อบทคงค้างรวม 6 ข้อบท ประกอบด้วย Definition, Scope, National Treatment, Compensation for losses, Expropriation และ Repatriation ทั้งนี้ ที่ประชุมยังไม่สามารถหา ข้อสรุปร่วมกันของทั้ง 21 ข้อบท ภายใต้ความตกลงด้านการลงทุนได้ โดยจะหารือร่วมกันในการประชุมครั้งต่อไป ผู้แทนจากประเทศอินเดียพยายามผลักดันร่างมาตรฐานความตกลงเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน (BIT Model) ฉบับใหม่ของตน ให้เป็นพื้นฐานสำหรับการเจรจา แต่ในขั้นนี้ยังไม่มีประเทศสมาชิกใดเห็นด้วย พร้อม ยืนยันให้หารือบนพื้นฐานของร่างความตกลงฯ ฉบับที่ใช้ในการเจรจา BIMSTEC ตั้งแต่ต้น (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2018)

ผลการประชุม BIMSTEC TNC ครั้งที่ 21

- หลังจากเกิดความล่าช้าที่เกิดขึ้นภายหลังการประชุม BIMSTEC TNC ครั้งที่ 20 การประชุมครั้งที่ 21 ก็สามารถจัดขึ้นได้ในระหว่างวันที่ 18-19 พฤศจิกายน 2018 (ทอดเวลาห่างจากครั้งที่ 20 3 ปีเศษ) ณ กรุงธากา ประเทศบังคลาเทศ โดยในการประชุมครั้งนี้ประเทศสมาชิกสามารถหาข้อสรุปในข้อตกลงการค้าเสรีได้ 3 ฉบับ ได้แก่
 1. Agreement on Trade in Goods
 2. Agreement on Cooperation and Mutual Assistance in Customs Matters
 3. Agreement on Dispute Settlement Procedures and Mechanisms
- อย่างไรก็ตามข้อตกลงการลงทุน ข้อตกลงการค้าบริการ และข้อตกลงเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า ก็ยังคงไม่สามารถหาข้อสรุปได้และต้องมีการเจรจาต่อไป (BIMSTEC Secretariat, 2018B)

		ไทย	เมียนมา	บังกลาเทศ	เนปาล/ภูฏาน	ศรีลังกา	อินเดีย
ส่งออกขยายตัวมากที่สุด	อันดับที่ 1	38. Motor vehicles and parts	4. Vegetables, fruit, nuts	33. Chemical,rubber,plastic prods	25. Food products nec	36. Metals nec	33. Chemical,rubber,plastic prods
	อันดับที่ 2	33. Chemical,rubber,plastic prods	36. Metals nec	7. Plant-based fibers	35. Ferrous metals	41. Machinery and equipment nec	38. Motor vehicles and parts
	อันดับที่ 3	25. Food products nec	13. Forestry	41. Machinery and equipment nec	4. Vegetables, fruit, nuts	21. Vegetable oils and fats	32. Petroleum, coal products
ส่งออกหดตัวมากที่สุด	อันดับที่ 1	28. Wearing apparel	25. Food products nec	56. PubAdmin/Defence/Health/Educa t	27. Textiles	54. Business services nec	28. Wearing apparel
	อันดับที่ 2	54. Business services nec	28. Wearing apparel	27. Textiles	54. Business services nec	49. Sea transport	54. Business services nec
	อันดับที่ 3	40. Electronic equipment	27. Textiles	28. Wearing apparel	48. Transport nec	28. Wearing apparel	42. Manufactures nec
นำเข้าขยายตัวมากที่สุด	อันดับที่ 1	41. Machinery and equipment nec	25. Food products nec	33. Chemical,rubber,plastic prods	27. Textiles	36. Metals nec	33. Chemical,rubber,plastic prods
	อันดับที่ 2	38. Motor vehicles and parts	38. Motor vehicles and parts	41. Machinery and equipment nec	34. Mineral products nec	23. Processed rice	16. Oil
	อันดับที่ 3	35. Ferrous metals	4. Vegetables, fruit, nuts	21. Vegetable oils and fats	33. Chemical,rubber,plastic prods nec	41. Machinery and equipment nec	41. Machinery and equipment nec
นำเข้าหดตัวมากที่สุด	อันดับที่ 1	13. Forestry	21. Vegetable oils and fats	13. Forestry	57. Dwellings	19. Meat: cattle,sheep,goats,horse	57. Dwellings
	อันดับที่ 2	36. Metals nec	35. Ferrous metals	27. Textiles	45. Water	29. Leather products	9. Cattle,sheep,goats,horses
	อันดับที่ 3	40. Electronic equipment	27. Textiles	1. Paddy rice	53. Insurance	27. Textiles	51. Communication
ภาคการผลิตที่ขยายตัวมากที่สุด	อันดับที่ 1	36. Metals nec	4. Vegetables, fruit, nuts	12. Wool, silk-worm cocoons	35. Ferrous metals	36. Metals nec	20. Meat products nec
	อันดับที่ 2	46. Construction	36. Metals nec	35. Ferrous metals	21. Vegetable oils and fats	21. Vegetable oils and fats	38. Motor vehicles and parts
	อันดับที่ 3	35. Ferrous metals	18. Minerals nec	19. Meat: cattle,sheep,goats,horse	25. Food products nec	35. Ferrous metals	34. Mineral products nec
ภาคการผลิตที่หดตัวมากที่สุด	อันดับที่ 1	50. Air transport	5. Oil seeds	40. Electronic equipment	41. Machinery and equipment nec	24. Sugar	42. Manufactures nec
	อันดับที่ 2	40. Electronic equipment	19. Meat: cattle,sheep,goats,horse	28. Wearing apparel	32. Petroleum, coal products	1. Paddy rice	28. Wearing apparel
	อันดับที่ 3	30. Wood products	12. Wool, silk-worm cocoons	29. Leather products	34. Mineral products nec	23. Processed rice	29. Leather products
อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ		0.3932	0.9507	0.2387	2.3102	1.3813	0.2164

ตารางที่ 4.2: ผลกระทบของข้อตกลงการค้าเสรีบิมสเทศต่อระดับสวัสดิการสังคม (หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ประเทศ	ผลกระทบจากการจัดสรรทรัพยากรที่ดีขึ้น (Resource Allocation Effect)	ผลกระทบจากอัตราการค่าที่เปลี่ยนแปลงไป (Terms of Trade Effect)	ผลกระทบจากรูปแบบการออมและการลงทุนที่เปลี่ยนแปลงไป (Investment-Saving Effect)	การเปลี่ยนแปลงในระดับสวัสดิการสังคม
ไทย	79.6395	230.3086	-32.8118	277.1363
เมียนมา	-0.1269	51.8617	-5.2836	46.4512
บังกลาเทศ	12.2865	11.43	3.8889	27.6054
เนปาล/ภูฏาน	122.0229	33.3594	-1.1361	154.2462
ศรีลังกา	50.9797	71.4601	18.6217	141.0614
อินเดีย	177.4321	142.2338	29.8025	349.4684
บิมสเทศ	292.7134	0	0	292.7134

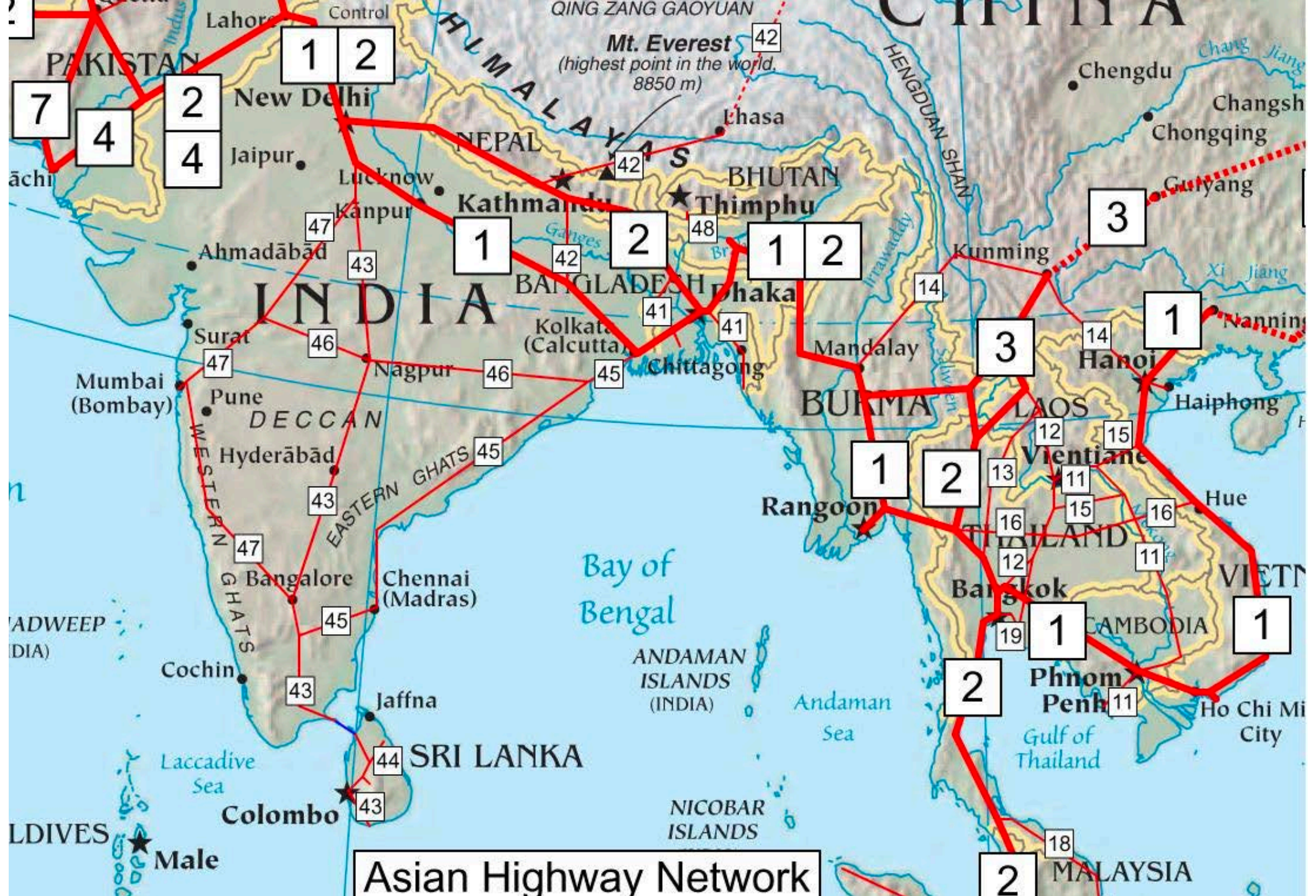
บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

BIMSTEC คืออนาคตทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

- ภูมิภาคอ่าวเบงกอล ถือเป็นพื้นที่เป้าหมายที่ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะนอกจากความใกล้ชิดในฐานะเพื่อนบ้านแล้ว ภูมิภาคอ่าวเบงกอลยังเป็นหนึ่งในเขตเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลก
 - GDP รวมกันสูงกว่า 3.620 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ณ ปี พ.ศ. 2561
 - อินเดีย เป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ของโลก ด้วยมูลค่า 10.498 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (รองจากอันดับ 1 คือจีน และอันดับ 2 สหรัฐอเมริกา)
 - รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของทุกประเทศในกลุ่ม บิมสเทค อยู่ที่ระดับสูงกว่า 1,000 ดอลลาร์สหรัฐฯต่อคนต่อปี (ยกเว้นเนปาล ที่ระดับ 918.9 ดอลลาร์สหรัฐฯต่อคนต่อปี)
 - ทุกประเทศในภูมิภาคต่างมีอัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน (Labour Force Participation Rate, ร้อยละของประชากรที่มีอยู่ในกำลังแรงงาน) ในอัตราสูงเกินกว่า ร้อยละ 50
 - พึ่งพาการบริโภคภายในประเทศเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยการบริโภคภายในประเทศคิดเป็นสัดส่วนระหว่างร้อยละ 55-70.8 ของ GDP ยังมีศักยภาพที่จะเปิดสู่ตลาดการค้าระหว่างประเทศอีกมาก
- มีอัตราการเจริญเติบโตสูง เป็นทั้งแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งยังมีระยะทางไม่ไกลจากประเทศไทย และในขณะเดียวกันก็มีเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย และทุกประเทศสมาชิกต่างก็กำลังตื่นตัวในการส่งเสริมให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุน

โครงข่ายการคมนาคมทาง แม่น้ำ

- การขนส่งทางแม่น้ำได้รับความนิยมอย่างมากในอินเดีย บังกลาเทศ และเมียนมา เนื่องจากทั้งสามประเทศมีโครงข่ายแม่น้ำขนาดใหญ่ที่เรือผ่านได้ และการขนส่งทางแม่น้ำจัดว่าเป็นการขนส่งที่มีต้นทุนที่ต่ำที่สุดต่อน้ำหนักบรรทุกต่อระยะทาง โดยที่พบการขนส่งทางแม่น้ำอย่างมาก และปลายทางของแม่น้ำก็คือเมืองท่าและท่าเรือขนาดใหญ่ ดังนี้
- แม่น้ำคงคา แม่น้ำยมนา แม่น้ำนรมทา ประเทศอินเดีย ใช้ในการขนส่งในรัฐกัว เบงกอลตะวันตก อัสสัม รัฐเกรละ ฯลฯ
- แม่น้ำพรหมบุตร ประเทศบังกลาเทศ มีการขนส่งทางลุ่มแม่น้ำและสาขาผ่านมายังเมืองดากา จิตตะกอง มงลา ฯลฯ
- แม่น้ำอิรวดี ประเทศเมียนมา เป็นเส้นทางขนส่งหลักจากเมืองมันตะเลย์ มายังกรุงย่างกุ้ง

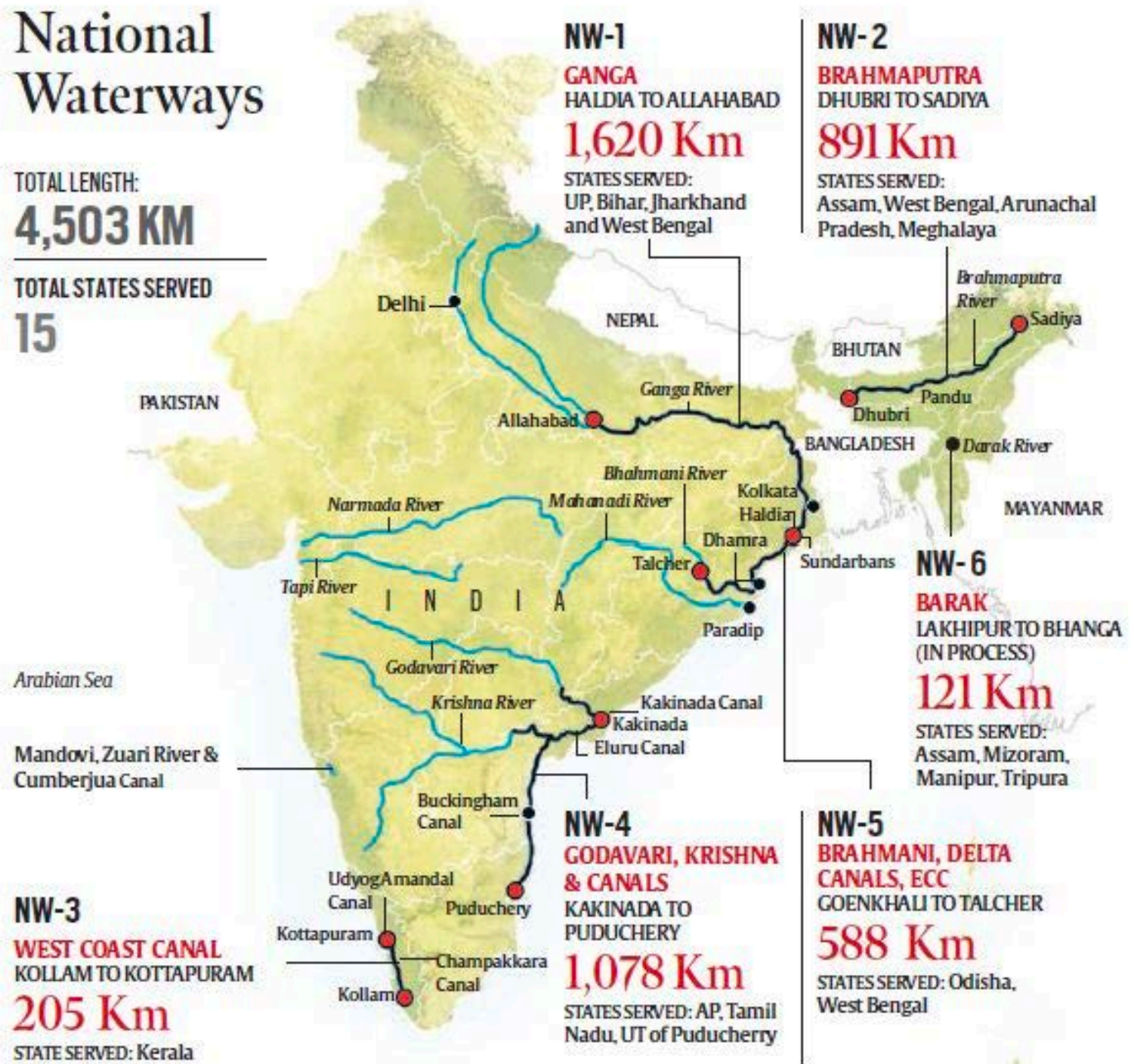
National Waterways

TOTAL LENGTH:

4,503 KM

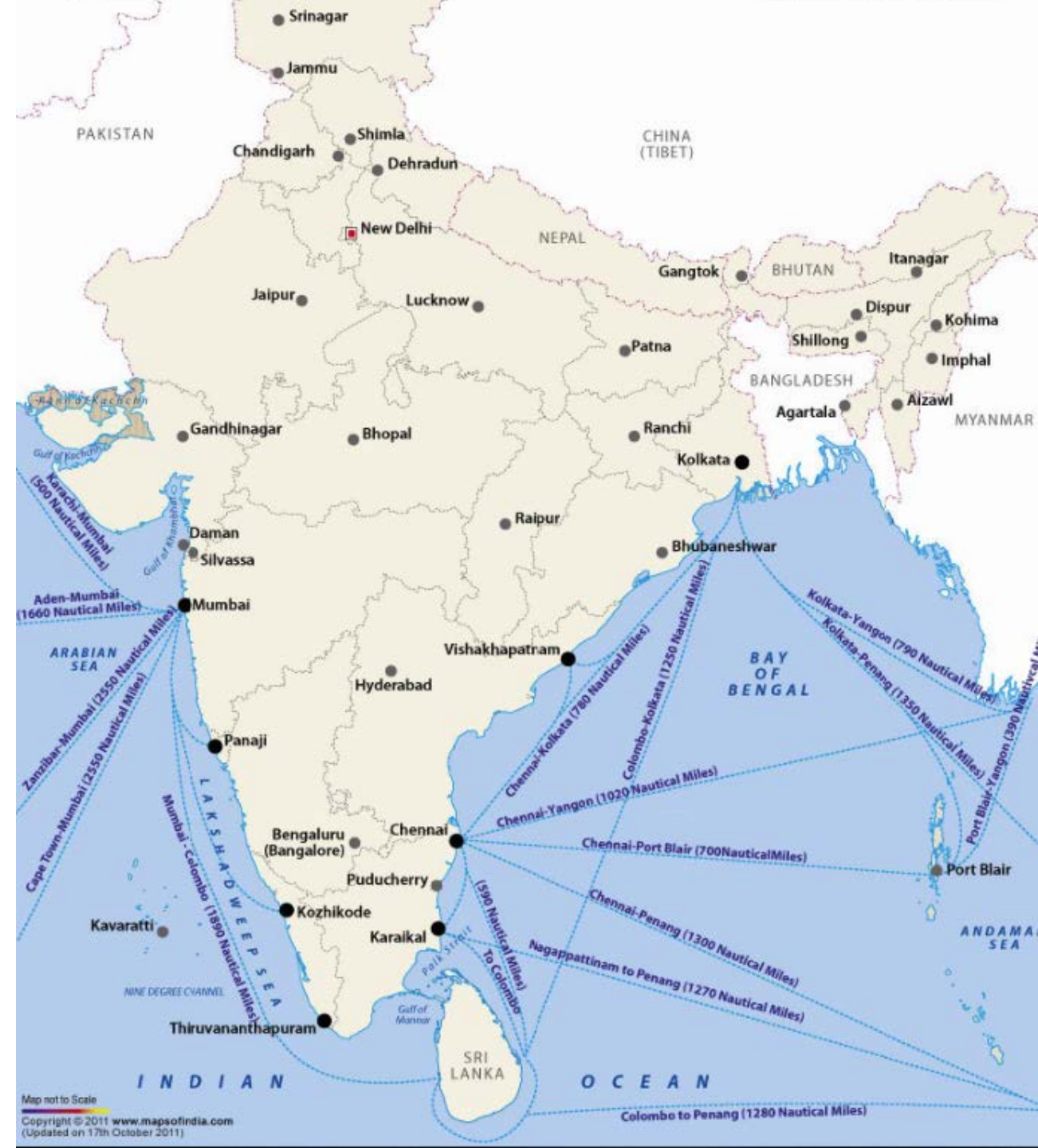
TOTAL STATES SERVED

15

โครงข่ายการคมนาคมทางทะเล

เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของกลุ่มประเทศสมาชิก BIMSTEC ที่ระบบขนส่งทางบกยังไม่มีคุณภาพและยังไม่เชื่อมโยงกัน ทำให้การขนส่งทางทะเลเป็นหัวใจหลักของการค้าในภูมิภาคนี้ แม้ว่าเส้นทางเดินเรือหลักของโลกจะผ่านทางตอนใต้ของอ่าวเบงกอล แต่ท่าเรือในอ่าวเบงกอลไม่ใช่จุดหมายหลักของเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่ รูปที่ 2.1 ด้านล่างแสดงเส้นทางเดินเรือหลักในภูมิภาคนี้ พบว่า สินค้าที่เข้าสู่ประเทศอินเดียส่วนใหญ่จะเข้าที่ท่าเรือมุมไบ ทางทิศตะวันตกของอินเดีย ก่อนที่จะมีการกระจายสินค้าไปยังภูมิภาคอื่น โดยมีท่าเรือที่สำคัญ คือ ท่าเรือมุมไบ ท่าเรือเจนไน ท่าเรือโกลกาตา และท่าเรือโคลัมโบ ที่เป็นฮับกระจายสินค้าที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม สำหรับสินค้าที่มาจากประเทศไทยนั้น เกือบทั้งหมดต้องมีการเปลี่ยนถ่ายสินค้าที่ท่าเรือสิงคโปร์ หรือท่าเรือมาเลเซีย (ท่าเรือปีนัง) ก่อนเท่านั้นจึงจะมาถึงที่ท่าเรือนี้ได้

BIMSTEC ในมิติการเมือง-ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- ท่ามกลางการแย่งชิงกันเป็นมหาอำนาจภายใต้ยุทธศาสตร์ Belt and Road Initiatives (BRI) ที่มีแกนหลักคือมหาอำนาจจีน และยุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิก (Indo-Pacific) ที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นมหาอำนาจสำคัญในการปิดล้อมจำกัดเขตการขยายอิทธิพลของจีน กรอบบิมสเทคกลายเป็นหนึ่งในความร่วมมือสำคัญที่จะเชื่อมโยงอาเซียนที่มีประเทศไทยเป็นจุดศูนย์กลางเข้ากับประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ซึ่งอยู่ล้อมรอบอ่าวเบงกอล แห่งมหาสมุทรอินเดีย ดังนั้นในทางยุทธศาสตร์หากประเทศไทยต้องการเป็นจุดเชื่อมโยงของมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดีย บิมสเทคจึงเป็นกรอบที่ไทยต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง
- บิมสเทคก็เป็นมรดกที่เกิดขึ้นจากความริเริ่มของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540

แม้การเจรจาการเปิดเสรีการค้าภายใต้กรอบ BIMSTEC จะ
ยังไม่มีผลบังคับใช้ แต่ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมใน
การเข้าสู่ตลาด โดยการเตรียมความพร้อมล่วงหน้าจะทำให้
เราได้เปรียบเมื่อ FTA มีผลบังคับใช้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาครัฐ

- ประเทศไทย ทั้งในฐานะผู้ริเริ่มแนวคิดการบูรณาการภูมิภาคอ่าวเบงกอลภายใต้กรอบ BIMSTEC ยังคงต้องมีความรับผิดชอบทางประวัติศาสตร์ต่อไปในการเป็นผู้นำในกรอบความร่วมมือนี้ และทั้งในฐานะที่ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไทยก็อยู่ในระดับที่ค่อนข้างจะก้าวหน้ามากกว่าประเทศสมาชิกอื่น ยิ่งทำให้ไทยต้องแสดงความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกหลักที่จะต้องนำพาการเดินหน้าสร้างประชาคมของประเทศรอบภูมิภาคอ่าวเบงกอล
- ประเทศไทยควรวางนโยบายการมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศสมาชิกบิมสเทคโดยยกระดับให้กรอบบิมสเทคเป็นความร่วมมือระดับภูมิภาค (มีใช้ระดับอนุภูมิภาค ดังที่เป็นอยู่) อ่าวเบงกอลมีมาก่อนแนวคิดเรื่องรัฐชาติ
- ในบทบาทนำของไทย ก็ต้องมีท่าทีที่เป็นมิตร สร้างความไว้วางใจ และไม่เป็นการหักหน้าประเทศสมาชิกที่มีขนาดใหญ่ทั้งในมิติประชากร และมิติขนาดเศรษฐกิจ รวมทั้งมีอิทธิพลทั้งในทางการเมืองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และสังคม-วัฒนธรรม ในภูมิภาคอ่าวเบงกอลอย่างยิ่ง นั่นคือ อินเดีย ดังนั้นการริเริ่มหรือเดินหน้าความร่วมมือในมิติต่าง ๆ ในอ่าวเบงกอลต่อ ๆ ไปที่ประเทศไทยอยากจะมีริเริ่มคงต้องมีการสร้างความร่วมมือสร้างความเข้าใจกับประเทศที่ใหญ่อย่างอินเดียก่อนในเวทีที่ไม่เป็นทางการ และเมื่อทั้งสองประเทศเห็นพ้องต้องกันในหลักการ จึงนำไปขยายผลผลักดันต่อในเวทีบิมสเทค

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาครัฐ

- รัฐไทยผ่านกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ผู้เป็นกลไกหลักในการเจรจาการค้าภายใต้กรอบความตกลงการค้าเสรีบิมสเทค คงต้องเน้นเดินหน้าการเจรจาความตกลงการค้าเสรี ควบคู่กับการให้ความรู้ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะในประเทศคู่ค้าสำคัญ ๆ ของประเทศไทย ให้ประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐของเขาตระหนักว่า การเปิดเสรีการค้าเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่จะเกิดผลประโยชน์ร่วมกัน (Positive-sum Game) โดยผลประโยชน์มหาศาลที่สุดคือ ภาคประชาชนที่สามารถเข้าถึงสินค้าและบริการที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับผ่านมาตรฐานที่จัดทำร่วมกัน การเข้าถึงสินค้าบริการที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นในระดับราคาที่ต่ำลง ย่อมทำให้ประชาชนของทุกประเทศสมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น และจับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรม
- ดังนั้นเป้าหมายสำคัญของการเจรจาการค้าภายใต้กรอบบิมสเทคจึงควรให้ความสำคัญและกำหนดเป้าหมายเพื่อ “ความอยู่ดีมีสุขร่วมกัน”
- ในกระบวนการเจรจาการค้าเพื่อเปิดเสรี ต้องมีการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น โดยมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดทั้งห่วงโซ่มูลค่า (Value chain/ Supply chain)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาครัฐ

เมื่อตระหนักรู้แล้วว่าการเปิดเสรีการค้าจะเป็นประโยชน์กับประเทศสมาชิก แต่เมื่อบางสมาชิกยังไม่มีความพร้อม เป็นไปได้หรือไม่ที่จะมีการเสนอแนะให้นำวิธีการบังคับใช้ข้อตกลงแบบ BIMSTEC-X Method และ Early Harvest

ต้องผลักดันให้มีการจัดตั้ง กองทุนเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากข้อตกลงการค้าฯ โดยต้องเป็นกองทุนที่มีหน่วยงานและมีคณะทำงานรับผิดชอบอย่างแท้จริง มีเงินกองทุนเป็นของตนเอง ไม่ใช่ตั้งตามงบประมาณแผ่นดินแบบปีต่อปี ซึ่งไม่มีความต่อเนื่อง เนื่องจาก การเยียวยาผลกระทบเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยอาศัยความร่วมมือทั้งของภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคเอกชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาครัฐ

- แม้ข้อตกลงการค้าเสรีที่เกิดขึ้นจะยังไม่สามารถใช้สิทธิประโยชน์ได้จริง เนื่องจากยังไม่มีข้อตกลงในเรื่องกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิด แต่ความร่วมมือหลากหลายมิติของกรอบ บิมสเทค ที่มีความร่วมมือใน 14 มิติ อันได้แก่

1. สาขาการค้าและการลงทุน (บังกลาเทศเป็นประเทศนำ)
2. สาขาการคมนาคมและการสื่อสาร (อินเดียเป็นประเทศนำ)
3. สาขาพลังงาน (เมียนมาเป็นประเทศนำ)
4. สาขาการท่องเที่ยว (อินเดียเป็นประเทศนำ)
5. สาขาเทคโนโลยี (ศรีลังกาเป็นประเทศนำ)
6. สาขาประมง (ไทยเป็นประเทศนำ)
7. สาขาเกษตร (เมียนมาเป็นประเทศนำ)
8. สาขาสาธารณสุข (ไทยเป็นประเทศนำ)
9. สาขาการลดความยากจน (เนปาลเป็นประเทศนำ)
10. สาขาการต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ (อินเดียเป็นประเทศนำ)
11. สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติ (อินเดียเป็นประเทศนำ)
12. สาขาวัฒนธรรม (ภูฏานเป็นประเทศนำ)
13. สาขาปฏิสัมพันธ์ในระดับประชาชน (ไทยเป็นประเทศนำ)
14. สาขาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (บังกลาเทศเป็นประเทศนำ)

- โดยทั้ง 14 มิติความร่วมมือเหล่านี้น่าจะเป็นโอกาสที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างง่ายดายมากกว่าการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรี อย่างไรก็ตาม สถานะปัจจุบันของความร่วมมือเหล่านี้อย่างไม่มีกิจกรรมเท่าที่ควร ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐไทยก็คือ คงต้องไปกระตุ้นให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับกิจการของทั้ง 14 มิติความร่วมมือตระหนักรู้ว่า เรามีกรอบความร่วมมือดังกล่าวอยู่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาคเอกชน

- เริ่มต้นพิจารณาภูมิภาคอ่าวเบงกอลด้วยทัศนคติที่ถูกต้อง อย่าใช้ความจริงเพียงส่วนเลี้ยวตัดสินคนทั้งประเทศ
- ถึงแม้ Agreement on Rules of Origin and Operational Certification Procedures for the BIMSTEC FTA ยังไม่สามารถหาข้อสรุประหว่างประเทศสมาชิกได้ แต่สำหรับผู้ประกอบการแล้ว นี่คือช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดที่จะเริ่มต้นเสาะแสวงหาช่องทางและหาโอกาสในการทำการค้าและการลงทุนในประเทศสมาชิกบิมสเทค ทั้งนี้เมื่อข้อตกลงทั้งหมดสามารถหาข้อสรุปได้และมีผลบังคับใช้ ผู้ประกอบการที่เริ่มต้นได้ก่อนก็จะสามารถใช้สิทธิประโยชน์ได้พร้อม ๆ กับที่จะได้รับแต้มต่อเนื่องจากการประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) ของการเข้าสู่ตลาดขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพในการเจริญเติบโตสูง ควบคู่ไปกับความได้เปรียบเนื่องจากเป็นผู้เข้าสู่ตลาดได้ก่อนเจ้าอื่น (Economies of Speed)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาคเอกชน

- มองอินเดียและบราซิลเป็นพื้นที่ย่อย ๆ เล็ก ๆ อย่ามองรวมเป็นประเทศเดียว
- ใช้สังคม-วัฒนธรรม-ศาสนาให้เป็นประโยชน์ ในการปรับรูปแบบของสินค้า บริการ และการลงทุนให้ตรงตามความต้องการอย่างแท้จริงของผู้บริโภค (Demand Driven policy)
 - ปัญหาอย่างหนึ่งของผู้ประกอบการที่ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงตลาดขนาดใหญ่หลาย ๆ ตลาดได้ คือ ไม่ยอมที่จะปรับรูปแบบของสินค้า บริการ และการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการภายในพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้ประกอบการขาดข้อมูล และไม่ทราบว่า จะเริ่มต้นการปรับปรุงคุณภาพสินค้าอย่างไร คณะผู้วิจัยขอเสนอให้เริ่มต้นจากการเรียนรู้เรื่องของสังคม วัฒนธรรม และศาสนา ทั้งนี้เพราะในเอเชียใต้เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและในขณะเดียวกันก็มีความใกล้ชิดกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทยในหลากหลายมิติ ดังนั้นการปรับรูปแบบของสินค้า บริการ และการลงทุน ให้เหมาะสมสอดคล้องกับที่ผู้บริโภคต้องการจะทำให้เกิดโอกาสในการกระจายสินค้าเข้าสู่ตลาดใหม่แห่งนี้ได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน)

- จัดอบรม เรื่องการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการเตรียมความพร้อมเพื่อให้ผู้ประกอบการชาวไทยมองเห็นโอกาสทางด้านการค้าและการลงทุนในภูมิภาคอ่าวเบงกอล
 - สิ่งที่คุณวิจัยเห็นว่าจำเป็นต้องริบสร้างความเข้าใจก็คือ ปัจจัยด้านจิตวิทยาวัฒนธรรม (การเข้าใจรูปแบบการคิด ทักษะคติ การรับรู้ กระบวนการแยกประเภทและจัดกลุ่มของบุคคลในแต่ละวัฒนธรรม) การมองให้เห็นลักษณะที่ร่วมกันของวัฒนธรรม เป็นปัจจัยสำคัญจะช่วยลดอคติในการสื่อสารและเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างคู่สื่อสาร ที่จะส่งผลต่อการรวมกลุ่ม ประสานประโยชน์ และการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ในฐานะกลุ่มประเทศบิมสเทค
- จัดทริปสำรวจตลาด โดยลงพื้นที่จริง พร้อมนักวิชาการเพื่อให้เห็นโอกาสแบบจับต้องได้ เช่นการพานักธุรกิจและนักลงทุนไปท่องเที่ยวสัมผัสสถานที่และสภาพแวดล้อม การคมนาคม สังคมวัฒนธรรม ภาษา และนิสัยใจคอรวมทั้งการสนทนาปราศรัยของชาวพื้นเมือง โดยมีนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านคอยให้คำแนะนำอย่างถูกต้อง เพื่อให้ทราบธรรมเนียมและวิถีปฏิบัติ รวมทั้งโอกาสและความท้าทายต่าง ๆ ก่อนที่จะตัดสินใจมาลงทุนในประเทศดังกล่าว นอกจากนี้ อาจจัดทริปสำหรับนิสิตนักศึกษา เพื่อเป็นการเรียนรู้และเข้าใจสำหรับการต่อยอดและพัฒนาในอนาคต ทั้งในฐานะนักธุรกิจ นักลงทุน หรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

คณะผู้วิจัย

หัวหน้าผู้วิจัย	รองศาสตราจารย์ ดร.ปิติ ศรีแสงนาม	คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์ อาเซียนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้วิจัยหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ชโยดม สรรพศรี	คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์ อาเซียนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้วิจัยหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัตน์ โหระชัยกุล	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์อินเดีย ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้วิจัยหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิรยุทธ์ สินธุพันธุ์	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ศูนย์เอเชีย ใต้ศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้วิจัยหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติชัย รุจนกนก นาฏ	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ประสานงาน โครงการ	นายณัฐ วัชรศิริรินทร์	ศูนย์อินเดียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการสำรวจข้อมูลในประเทศอินเดีย 14-18 กรกฎาคม 2019

- ASEAN-India Centre, Research Information System for Developing Countries (RIS)
- Joint Secretary of BIMSTEC, Ministry of External Affairs
- Institute for Defence Studies and Analyses
- Indian Council for Cultural Relations
- เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงนิวเดลี (หรือตัวแทน) อัครราชทูต อัครราชทูตที่ปรึกษา (ฝ่ายการพาณิชย์) Team Thailand และตัวแทนนักธุรกิจไทยที่ทำธุรกิจในประเทศอินเดีย และประเทศในกลุ่ม BIMSTEC
- Brookings India

सत्यमेव जयते

Institute for
Defence Studies and
Analyses

BIMSTEC

RIS

Research and Information System
for Developing Countries

विकासशील देशों की अनुसंधान एवं सूचना प्रणाली

ASEAN-India Centre Research and Information System for Developing Countries

AIC
ASEAN-India Centre at RIS

RIS

Research and Information System
for Developing Countries

विकासशील देशों की अनुसंधान एवं सूचना प्रणाली

Institute for Defence Studies and Analyses

Institute for
Defence Studies and
Analyses

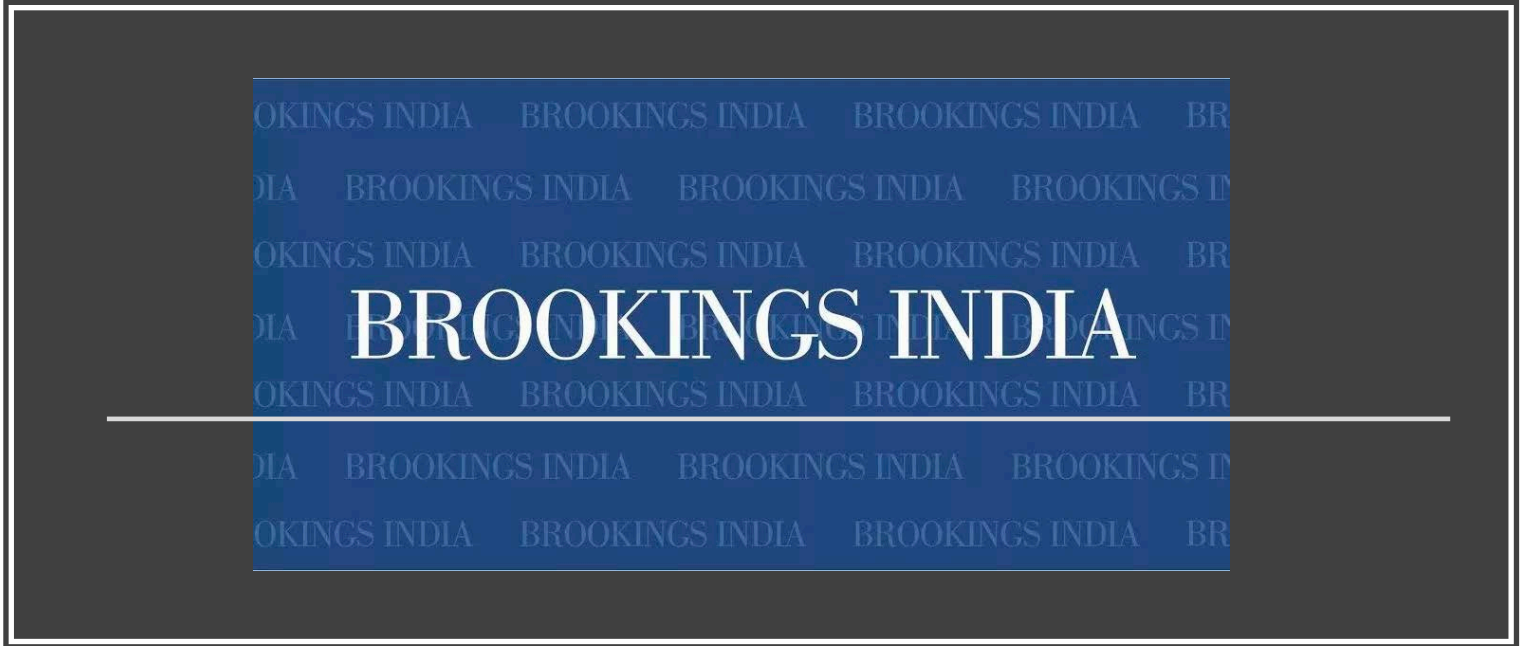

Indian Council for Cultural Relations

เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงนิวเดลี (หรือตัวแทน) อัคร
ราชทูต อัครราชทูตที่ปรึกษา (ฝ่ายการพาณิชย์) Team
Thailand

Indian Consumer Emerging Economy

ระดมสมองครั้งที่ 1 ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยากรพิเศษ ดร.อาร์ม ตั้งนิรันดร วันที่ 31 กรกฎาคม 2562

เสวนาและรับฟังความคิดเห็น “ทางรอดสงครามการค้า ต้องเบนหน้าสู่ BIMSTEC”

ณ หอประชุมศาสตราจารย์สังเวียน อินทรวิชัย ชั้น 7 อาคาร C
ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

- นายอดุลย์ โชตินิสากรณ์ อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ
- พศ.ดร. ปิติ ศรีแสงนาม คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พศ. สุรัตน์ โหราชัยกุล ผู้อำนวยการศูนย์อินเดียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พศ.ดร. จิรยุทธ์ สิ้นรุพันธุ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รศ.ดร. จิตติชัย รุจนกนกนาฏ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ดร. นิ่มนวล พิวกองงาม รองผู้อำนวยการด้านยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกว่า 400 ท่านเข้าร่วมฟังการเสวนาและรับฟังความคิดเห็น

ระดมสมองร่วมกับเอกอัครราชทูตศรีลังกาประจำประเทศไทย และเจ้าหน้าที่สถานทูต

ระดมสมองร่วมกับเอกอัครราชทูต
บังกลาเทศประจำประเทศไทย และ
เจ้าหน้าที่สถานทูต

2 ตุลาคม 2562 ณ สถานเอกอัครราชทูตบังกลาเทศ กรุงเทพมหานคร

Kadrin chhe la நன்றி
Thank you கௌரவத்திற்கு
धन्यवाद धन्यवाद
பெபபுல
මමට ස්තූතියි